

ΙΕΡΗ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΜΕΤΑΞΑ

Που αγωνίστηκε και εξασφάλισε την τιμή, την αξιοπρέπεια και την

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΩΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ, ΩΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, ΩΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ, ΩΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΦΡΟΝΩΝ, ΩΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ, ΩΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, ΩΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ και ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ.

Παραθέτουμε σήμερα, στα 140 χρόνια από τη γέννησή του, μερικά αποσπάσματα από τον τεράστιο πλούτο των γραπτών κειμένων του, που φανερώνουν τον διορατικό άνδρα με την πολιτική και στρατιωτική διάνοια.

Τα λόγια του, για άλλα γεγονότα και εποχές, ίσως είναι και πάλι χρήσιμα στην σημερινή πολιτική κατάσταση της Ελλάδος και στα προβλήματα της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής. Οι σκέψεις, οι ιδέες και συναισθήματα του από το Ημερολόγιό του, από την νεανική εποχή της ζωής του μέχρι τον θάνατό του, φανερώνουν παράλληλα τον άνθρωπο. Οι 250 Λόγοι του, από το 1936-1941, όταν περιόδευε από την Θράκη έως την Κρήτη, είχαν σκοπό να εμψυχώσουν και να στηρίξουν τον Ελληνικό λαό, στο στάδιο της αναδημιουργίας μιας «Ελλάδας Νέας» όπως εκείνος την οραματιζόταν

**«Εμπρός για μια Ελλάδα Νέα», Εμπρός με Ελληνική καρδιά»
ήταν τότε και το τραγούδι της Νεολαίας.**

Η ομοψυχία, που κατά κοινή ομολογία χαρακτήρισε τον Ελληνικό λαό στον πόλεμο, είχε τις ρίζες της στα Έργα Εκείνου.

1896

Όλες οι κυβερνήσεις δεν συμφωνούν εις την μοιρασιά. Θεέ μου, πως διαθέτουν τους λαούς! Σαν κτήνη. Συ πάρε αυτό, για να πάρω εγώ το άλλο. Και αν το αυτό ή το άλλο θέλουν να ζήσουν τη ζωή τη δική τους, ελεύθεροι, και να αναπτυχθούν μόνοι των: τίποτα! Έτσι το θέλω εγώ η Αγγλία, ή εγώ η Γαλλία, ή Ρωσσία, ή Γερμανία, ή Ιταλία. Α! μάλλιστα, η Ιταλία. Καταστρέφει τις αρχές που εστηρίχθησαν οι ελευθερωτές της. Και κατήντησαν όλοι δούλοι της Ρωσσίας....

1896

Το Αστύ σήμερα ήταν γεμάτο από περιγραφές της υποδοχής του Τσάρου εις την Γαλλία. Εκατομμύρια άνθρωποι με ακράτητο ενθουσιασμό, δεκάδες πολεμικών πλοίων και εκατοντάδες χιλιάδων στρατιωτών στα όπλα. Λαμπρότητες και μεγαλεία και δόξαι και τιμαί. Υποδοχαί εξαίσιαι και γεύματα και λόγοι. Και εις όλον αυτόν τον ενθουσιασμό, με όλη αυτή τη γιγαντώδη δύναμιν που επεδείχθη, ούτε ένας λόγος για φιλανθρωπία, για δίκαιο. Ούτε μία λέξις για τους τυραννούμενους και σφαζόμενους λαούς. Ούτε μία ελπίς για τα έθνη, που αγωνίζονται δια την εθνική τους σύστασι....

Είδαμε όλοι τα αποτελέσματα που έφερε η αντίδραση στις ιδέες του 1789. Αλλά αργά, διότι οι βασιλιάδες ως τόσο εστερέωσαν πάλι τους ματωμένους θρόνους των, και νέα ευγένεια σχηματίσθηκε, η ευγένεια των κεφαλαιούχων. Αυτοί τώρα, με το χρήμα τους και τα συμφέροντά τους, διαθέτουν τας Κυβερνήσεις. Σ' αυτούς κοντά βάλε τους φιλόδοξους, οι οποίοι εννοούν να δεσποζούν δια μέσου του έθνους των σε μεγαλύτερη έκτασι.

1897

Η Ευρώπη, λήγοντος του 19^{ου} αιώνας, παρουσιάζεται υπό ειδεχθέστατην και απαισίαν μορφήν, ήτις δεν προιωνίζεται καλόν δι' αυτήν τέλος.

1899

Εδώ εις την Ελλάδα ελλείπει τελείως ο προς τον άλλον σεβασμός, διότι οι μεν δεν δεικνύουσι σεβασμόν, επαιρόμενοι δια τον πλούτον ή την θέσιν των, παρ' αξίαν και δολίως συνήθως κερδαινομένη, οι δε δεν λαμβάνουν σεβασμόν και ταπεινώς το ανέχονται.

1899

(Βερολίνο. Συζήτηση με το συμμαθητή του Ξενοφώντα Στρατηγό).
Ήθελα να του είπω και άλλα, ήθελα να του εξηγήσω τις η αληθής αξιοπρέπεια, διότι είμαι ευγενής, και δι' εμέ το αίσθημα αυτό είναι εις το αίμα μου, ήθελα να του είπω ότι αξιοπρεπέστερος είναι ο περιοριζόμενος εις τα εισοδήματά του, παρά ο δαπανών δια να επιδεικνύεται και ύστερα δανειζόμενος, και άλλα.

1905

Δύο ιδέαι προεξείχον εν τη ψυχική μου ταύτη διαθέσει. Πρώτον η ιδέα της αξίας της προσωπικότητος, προσωπικότητος ελευθέρας και κυριάρχου να κανονίση αυτή μόνη τον δρόμον της, επομένως ότι εν εμοί εν ταις τάσεσι της ψυχής μου να αναζητήσω τους κανόνας του ηθικού μου βίου και ότι το ιδικόν μου κριτήριον έπρεπε να δοκιμάζει τας πράξεις μου, εις την κοινωνίας δεν ανεγνώριζα πλέον ικανότητα του να με οδηγεί ηθικώς ούτε εις την κοινήν γνώμην των ανθρώπων να είναι η λιδία λίθος του καλού κα του κακού...

Δεύτερον, ότι μόνον εν τη δράσει ευρίσκει η προσωπικότης το μέσον της αναπτύξεώς της και η ψυχή την γαλήνην της, ότι η δράσις είναι η υγιής και φυσική κατάστασις της ψυχής μας άλλα ότι πάσα δράσις ένα μόνον σκοπόν δύναται να έχη : το καλόν των άλλων ανθρώπων.

1914

(Σύμβουλος του Ε. Βενιζέλου, σε συνομιλία μαζί του)

«... Αλλά απήντησα, εάν η Ελλάς υποχωρήση απέναντι της Τουρκίας, υποχωρήση και απέναντι της Βουλγαρίας, τότε δεν βλέπω εις τι θα μας χρησιμεύση η συμμαχία της Αγγλίας. Βλέπετε κύριε Πρόεδρε πόσον είναι

προτιμώτερον να είμεθα οργανωμένοι ναυτικώς, ώστε να είμεθα μόνον μας εις θέσιν να υπερασπίζωμεν εαυτούς εναντίον γειτόνων μας. Ίσως τότε να μας λάβουν οι Μεγάλοι υπ' όψιν καλλίτερον, παρά εάν αξίζωμεν κάτι μόνον όταν είμεθα σύμμαχοί των...»

Μίαν εσπέραν του είπον: Κύριε Πρόεδρε, το ζήτημα των Νήσων είναι ζήτημα ναυτικής υπεροχής μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Εάν η Ελλάς έχει την ναυτικήν υπεροχήν, τότε θα επιβάλη πλήρη την επί των νήσων κυριαρχίαν της, μη λαμβάνουσα υπ όψιν τας συμβιβαστικάς και υποχωρητικάς προτάσεις της Ελλάδος. Δεν γνωρίζω μάλιστα διατί θα σταματήσει εις την Λέσβον και την Χίον. Υπερέχουσα εις το Αιγαίον, δύναται να επιβάλη ότι θέλει εις την Ελλάδα...

Αίφνης με ερωτά Τι θα ελέγατε κύριε Μεταξά, εάν παρεχωρούσαμεν εις τους Άγγλους την Κεφαλληνίαν ως ναύσταθμον;»

Του απήντησα δεν εννοείτε βέβαια , κ. Πρόεδροε , να παραχωρήσωμεν την νήσον, διότι αυτό θα ήτο τερατώδες, αλλά να δώσωμεν εις τους Άγγλους το δικαίωμα να έχουν ναύσταθμον εν Κεφαλληνία;»

Εσπευσε να απαντήσει». Οχι βέβαια να δώσωμεν την νήσον. Μολονότι κ. Μεταξά ξεύρετε, αυτοί θα ήσαν πρόθυμοι να μας την ανταλλάξουν με την Κύπρον» και με προσέβλεπε υπομειδιών.

Ησθανόμην την αγανάκτησιν να βράζει μέσα μου. Απήντησα « Παραχώρησις ελληνικής νήσου, αντί οιουδήποτε ανταλλάγματος, δεν είναι δυνατή. Όσον αφορά το δικαίωμα να εγκαταστήσουν εκεί ναύσταθμον, ούτε αυτό εμπορώ να εννοήσω. Εάν ήμεθα σύμμαχοι με τους Άγγλους, εμπορούν να χρησιμοποιήσουν, ως σύμμαχοι, όλους τους ναυστάθμους μας. Εάν θέλουν να υπάρχει ναύσταθμος εις Κεφαλληνίαν, ας μας δώσουν τα οικονομικά μέσα να τον κατασκευάσωμεν ημείς, ως ιδικόν μας, οπότε δύναται να τον χρησιμοποιούν και αυτοί.»

1921

(Συνομιλεί προς τους Εξαδάκτυλο και Πρωτοπαπαδάκη που του ζητούν να αναλάβει την αρχηστρατηγίαν στην Μ. Ασίαν...)

...Αποδεχόμενος την Αρχηστρατηγίαν, χωρίς φυσικά να εκθέσω δημόσια την απιθανότητα της επιτυχίας δίδω εις το έθνος ελπίδας, τας οποίας δεν συμμαρίζομαι . Δηλαδή εξαπατώ το Έθνος, δεν δύναμαι να το πράξω είναι παρά την συνείδησίν μου.....Μα εγώ δεν εννοώ επ' ουδενί λόγω να εξαπατήσω τους Έλληνας. Εγώ είμαι της αρχής, ότι πάντοτε πρέπει να λέγεται η αλήθεια. Θεωρώ δε τον ελληνικόν λαόν αρκετά ανδρωμένον, ώστε να έχει το θάρρος να ακούσει την αλήθειαν.....Λησμονείτε ποιός είμαι. Εγώ προ ετών, αξιωματικός εν ενεργεία και δεσμευμένος, ενώ τώρα είμαι ελεύθερος, εξετέθην ενώπιον του κόσμου με ιδέας δια την Εθνικὴν πολιτικὴν μας. Διέρηξα τας σχέσεις μου με τον Βενιζέλον χάριν αυτών. Κατεδιώχθην, εκινδύνευσα. Εφυγα από τον στρατόν ...Είμαι λοιπόν πολίτης απλούς, και δικαιούμενος να έχω γνώμην δια την εθνικὴν πολιτικὴν μας και την στηρίζω με όλην μου την δύναμιν.

1935

Λέγω προς πάντα στρατιωτικόν που με πλησιάζει, ότι δεν τους έχω ανάγκην, και δεν εννοώ να έχω καμμία νποστήριξιν των. Ούτε να ανακατεύωνται εις την πολιτικὴν , ούτε να σκέπτωνται κινήματα. Δεν τους χρειάζομαι. Μου φθάνει ο λαός. Να κοιτάνε το καθήκον τους.

1937

(Λόγος στον Δήμο Πατρών)

...Την εξωτερικήν πολιτικήν την διευθύνομεν αυτοπροσώπως και γνωρίζομεν που την κατευθύνομεν πάντοτε. Εις τας ευρωπαϊκάς αντιθέσεις ημείς και οι σύμμαχοί μας (Βαλκανικό Σύμφωνο) δεν αναμιγνυόμεθα. Διατηρεί η Ελλάς φιλικώτατας σχέσεις μεθ' όλων των δυνάμεων και υποστηρίζει πασαν ποροσπαθήθειαν τείνουσαν προς την διατήρησίν της ειρήνης . Η Ελλάς διευθυνομένη παρ' ημών δεν θα κάμη ποτέ τυχοδιωκτική πολιτική. Αλλ' ενώ πάσα προσπάθεια της Ελλάδος είναι υπέρ της ειρήνης, συγχρόνως ετοιμάζεται και προς πολεμικήν άμυναν των δικαιωμάτων της και της ακεραιότητος της Χώρας. Αι θυσίοι δε της Ελλάδος δια την πολεμικήν παρασκευήν είναι τεράστιαι...

1938

Ο κόσμος συνειδητά πλέον όλος – όλος πέρα πέρα εξεδηλώθη μαζί μου. Και ήλθε και η σειρά της Νεολαίας. Της χρυσής μου Νεολαίας. Από ημέρες πολλές πρόσκοποι και προσκοπίνες εξήτησαν συμβιβασμόν. Και σιγά σιγά ήλθε το ζήτημα ώριμον. Και τους είπαμε καθαρά να ενωθούνε μαζί μας....

1938

Βράδυ εις την Παιδαγωγικήν Ακαδημίαν Πειραιώς. Τι έκπληξις!

Όλες ντυμένες φαλαγγίτισες. τραγούδια, ποιήματα, προσφωνήσεις. Δροσιά, χάρη, ενθουσιασμός! Στιγμές αλησμόνητες.

1938

Πρωί στα σχολεία Μαρουσιού. Γέμισε χαρά η ψυχή μου. Απογευμα συναναστροφή και τσάι εις την Παιδαγωγικήν Ακαδημίαν του Αρσακείου με τη Λουλού μαζί. Χάρης εμορφιά, σεμνότης , βάλαμο ψυχής...

1939

Εκδηλώσεις αγάπης από τον κόσμο. Άλλωστε παντού όπου πηγαίνω. Αλλά μέσα μου δεν φεύγει η αγωνία και η πίκρα με τον τρόπο που μας μεταχειρίζονται και απειλούν να μας μεταχειρισθούν οι Αγγλοι και οι Γάλλοι.

1939

...Η δουλειά αυτή, αυτή καθ' εαυτή, και όχι το αποτέλεσμα, ας είναι ο σκοπός μας. Και ας λείψουν τα κλάματα και οι κακομοιριές αυτά οδηγούν στην αδράνεια και στον αισθητό συνειδητό θάνατο μέσα στη διάρκεια της ζωής. Αντιδικία με το Θεό θα κάνουμε; Όποιος δεν τον πιστεύει και δεν βρίσκει πραγματικά καμία αξία στη ζωή, γιατί δεν αυτοκτονεί;

1939

Λόγος κατά το γεύμα των Ελλήνων τεχνικών.

...Μήπως δεν συμμετέσχετε εις την πολεμικήν παρασκευήν της χώρας; Μήπως δεν είναι έργον σας τα οχυρώματα τα οποία στεφανώνουν την χώραν μας; Μήπως δεν είναι έργον σας οι δρόμοι οι στρατιωτικοί, οι

οποίοι διασχίζουν την βόρειον Ελλάδα; Μήπως δεν είναι έργον σας οι σιδηρόδρομοι; όχι βέβαια μεγάλης εκτάσεως, οι οποίοι γίνονται σήμερον; Μήπως δεν είναι έργον σας τα επάκτια οχυρώματα της χώρας; ιδίως τα επάκτια οχυρώματα του Σαρωνικού; εις τα οποία ελύθησαν προβλήματα τεχνικά σπουδιαότατα; Μήπως δεν είναι έργον σας όλη η βιομηχανική Παρασκευή; Αλλά βέβαια δεν είναι το καθαυτό έργον σας. Βέβαια το κύριον έργον σας είναι το ειρηνικόν. Και με όλην μας την ψυχήν την περιμένομεν και την ελπίζομεν την περίοδον αυτήν και προσεχώς.

Είναι αλήθεια ότι το Κράτος μας, και εννοώ πάντοτε το Κράτος της 4^{ης} Αυγούστου, δεν εισήλθε πλησίστιον εις την τεχνικήν ανάπτυξιν της χώρας, εις το σημείον που εγώ το επιθυμώ, διότι το Κράτος αυτό το συνεκράτουν προβλήματα σπουδιαότατα, της πολεμικής παρασκευής της χώρας. Το τι εθυσιάσθη για αυτήν την παρασκευήν θα το καταλάβετε, αν αναλογισθήτε ότι εις διάστημα τριών ετών εδαπανήθησαν εκ των ιδίων πόρων της χώρας χωρίς καμίαν ξένη βοήθειαν, εννέα δισεκατομμύρια δραχμών. Και θα φθάσωμεν πιθανώτατα και θα υπερβώμεν και τα δέκα δισεκατομμύρια.

15 Ιουνίου 1940

[Ανακοινώσεις δια την καθιέρωσιν δελτίου τροφίμων...](#)

(λόγοι β' σελ. 315-6)

1940

Εμείς οι Έλληνες με σφικτή την καρδιά, τα μάτια ορθάνοιχτα και τα αυτιά τεντωμένα, κλεισμένο το στόμα κρύο το μυαλό, γεμάτοι πίστη, ας προχωρούμε. Μη λησμονούμε να μελετούμε κάθε βήμα μας, κάθε μας σκέψη, κάθε μας απόφαση. Λόγος ασύνετος μη βγαίνει από το στόμα μας. Αλαζονεία και κομπορρημοσύνη ας είναι οι χειρότεροι σύμβουλοί μας. Το αίσθημα και η ευγνωμοσύνη για το καλό που μας έκαναν, όσοι μας το έκαναν, να είναι πάντοτε ισχυρά για μας, γιατί είναι απαραίτητα για να σεβώμεθα τον εαυτόν μας. Αλλά να μετρούμε πάντοτε ψυχρά και αντικειμενικά προς ποιούς χρωστάμε αίσθημα και ευγνωμοσύνη.

